MUSIQA DARSLARIDA O'QUVCHI YOSHLARDA ONG, MILLIY TAFAKKURNI O'STIRISHNI SHAKLLANTIRISHNING VOSITALARI

Karimov Olimxo'ja Islomovich
Buxoro davlat universiteti Musiqa ijrochiligi va madaniyad kafedrasi dotsenti, ilmiy rahbar
Sharipova Sitorabonu Shuxrat qizi
BuxDPIning 70111301- Musiqa ta'limi va san'at mutaxassisligi bo'yicha 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: *Maqolada komil inson shaxsini tarbiyalashda musiqa madaniyati darslarining ahamiyati haqida fikrlar yuritilgan.*

Kalit so'zlar: *estetika, tuyg'u, qadriyat, vatanparvarlik, ma'naviyat, madaniyat, did, sezgi.*

Аннотация: *В статье были высказаны мысли о значении уроков музыкальной культуры в воспитании совершенной человеческой личности.*

Ключевые слова: *эстетика, чувство, ценность, патриотизм, духовность, культура, вкус, интуиция.*

Annotation: *The article expressed thoughts about the importance of musical culture lessons in the education of a perfect human personality.*

Key words: *aesthetics, feeling, value, patriotism, spirituality,culture, taste, intuition.*

Inson tarbiyasi, kamoloti, har qanday jamiyatning eng dolzarb muammolaridan biri bo'lib kelgan. Chunki tarbiyaning shakllanishi, rivojlanishi, ravnaq topishi shu jamiyatdagi tarbiyasiga bog'liq. Tarbiya bu shaxsni ijtimoiy iqtisodiy ishlab chiqarish munosabatlariga tayyorlash maqsadida uning ma'naviy va jismoniy rivojlanishiga muntazam ravishda ta'sir etib borishdan iborat bo'lgan uzluksiz jarayon. Shunday ekan yoshlarga ta'lim tarbiya berish, ularni mustaqilligimizni mustahkamlash yo'lida safarbar etish muhim misoldir. Mustaqil Respublikamizda ma'naviyat va madaniyat masalalariga alohida e'tibor berib kelinmoqda. Bunda ma'naviyat va ma'rifat gazetasi markazi xalqaro madaniy – ma'rifiy aloqalar majmuasi kabi ijodiy muassasalarning tashkil etilishi bastakorlar uyushmasi va jamiyatdagi ijodiy siljishlar mamlakatimizda o'tkazilayotgan an'anaviy tanlovlar madaniy-ma'rifiy islohotlarni amalga oshirishda metodlar qo'llanmoqda. Qadimiy va boy tajribaga ega o'zbek milliy musiqa madaniyati istiqbolini amalga oshirish ta'lim tarbiya ishlari bilan shug'ullanish maqsadida asrlar davomida rivojlanib kelganligini ta'kidlash joizdir. Bu maktablarda musiqa ta'lim-tarbiyasi bevosita oshirib borilgan. Ushbu maktablarning faoliyat mazmunida insonni dunyoga kelishidan kamol topib butun umri davomida musiqa haqiqiy ma'nodagi tarbiya vositasi ekanligi o'z ifodasini topgan. Musiqaning so'z

san'ati va adabiyoti bilan uzviy bog'lab o'rganilganligi musiqa nomi va amaliyoti rivojida katta hissa qo'shadi.

Shaxs kamolotida musiqa tarbiyasini oshirish albatta ta'lim metodikasiga bevosita bog'liqdir. Musiqa tarbiyasi metodikasi fan sifatida tizimiga mansub bo'lib o'zining mustaqil o'rniga ega. "Musiqa madaniyati" darslari tarbiya muassasalarida nafosat, musiqashunoslik fiziologiya, ruxshunoslik fanlarining umumlashtirilgan tajribalariga tayanadi. Musiqa tarbiya metodikasi ayniqsa nafosat musiqa fanlari bilan uzviy bog'liq. Nafosat nomi uning metodikasining asosini tashkil etsa, tarbiyaning mazmun va metodlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'quvchilarning kuylash faoliyatlaridagi muammolarni hal qilishda metodika fiziologiya tadqiqotlariga taniladi. Musiqa tarbiyasi metodikasining mohiyati musiqa san'ati hamda madaniyati o'sib kelayotgan yosh avlod uchun muhim ahamiyatga ega. Musiqa asarini ongli idrok etish asar mazmunini ochishda va o'quvchilarga musiqiy tajribalarni to'plashda, ularning ma'naviy dunyosini boyitishda yordam beradi. Musiqa tarbiyasi emotsional onglilik prinsipi uyg'unlashish ko'payishi orqali tinglanadigan asarni to'g'ri baholay olish imkoniyatlarini rivojlantiradi:

Ularning musiqaga qiziqishida didlari tarbiyalab boriladi. Badiiy va texnik bosqich prinsipi asarning badiiy va ifodali ijro etish uchun malakali kadrlar talab etadi. O'quvchilarda kuylash malakalarini egallashlariga e'tibor beradi. O'quvchilarga musiqaning rivojlanish prinsiplari to'g'risidagi tasavvurlarini shakllantirish, qobiliyatlarining rivojlantirilishi natijasida ular yana musiqiy tushunchalarni bilib olishadi. "Musiqa madaniyati" darslari jarayoni ko'pgina omillarga bog'liq ekanligini e'tirof etadi. O'quvchilarning musiqiy madaniyati faqatgina maktabning ta'siri ostidagina shakllanmaydi. Uyda albatta tevarak atrof, ommaviy axborot vositalari yaxlit xildagi ijtimoiy vositalar tizimi ham katta rol o'ynaydi. "Musiqa madaniyati" darslarida o'quvchilarning ongi va milliy tafakkurini o'stirish jarayonida quyidagi muammolar mavjud jumladan:

a) Usullarning musiqa tarbiyasi, mazmunini sinovi, ijro bog'liqligi.

b) o'quvchilarda musiqiy va ijodiy qobiliyatlarning rivojlanishi.

v) musiqiy qobiliyat va ovozning rivojlanishi, musiqani idrok etishning yosh va yakka tartibdagi xususiyatlari.

g) o'quvchilarning milliy musiqamizga bo'lgan qiziqishlarini orttirish.

O'quvchilarda ong va milliy tafakkurini o'stirish jarayonini turlicha shakllantirish yanada rivojlantirish uchun musiqa darslaridan tashqari musiqa mashg'ulotlari, sinfdan va maktabdan tashqari ishlariga to'garaklar, bayramlar, ko'ngil ochish kechalari kiradi. Bu esa o'quvchilarning tarbiyasini har tomonlama samarali amalga oshirishga muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Musiqa ta'lim tarbiyasining maqsad va vazifalarini amalga oshirishda dars yetakchi omil hisoblanadi. Chunki o'quvchilarning ommaviy tarzda jalb etilishi maktabda musiqa fani boshqa fanlardan o'zining badiiyligi va qiziqarliligi, zavq-shavq uyg'otishi bilan ajralib turadi. Eng muhimi musiqa orqali bolalarning ongi, axloqiy

sifatlarini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Musiqa aqlni peshlab, tafakkurni charxlaydi. Musiqa darslari va mashg‘ulotlarida o‘quvchilar tarbiya va milliy madaniyatimizni o‘rganib, bilim saviyasini kengaytirib borishni egallaydi.

Bobokalonlarimizdan Abu-Nasr Al Farobiyning ma’rifatparvarlik g‘oyalar tizimida bola, shaxsini tarbiyalashda musiqa san’atining roli maqsadi va vazifalari alohida e’tirof etiladi. Unda inson hayotida musiqaning jamiyati qayd qilinib, “Ey musiqa olami, yaxshiyamki sen borsan, agar sen bo‘lmaganda insonning ahvoli ne kechar edi”- deya xitob qilinadi. Alloma Abu Ali Ibn Sinoning musiqiy ma’rifiy qarashlarida ham musiqa shaxsning ma’naviy va jismoniy madaniy tabiatiga ta’sir etuvchi qudratli vosita sifatida ta’rif beradi. Bolada juda yoshligidan boshlab musiqa hissiyotini tarbiyalash lozim, bu esa uning ruhiy holatini mustahkamlaydi degan g‘oya ilgari suriladi. Alloma mashhur “Tibbiyot qonunlari” kitobida bolaning mijozini kuchaytirmoq uchun ikki narsani qo‘llamoq kerak. Biri bolani sekin-sekin tebratish, ikkinchisi uxlatish uchun odat bo‘lib kelgan musiqiy allalashdir. Shu ikkisini qabul qilish miqdoriga qarab bolaning tanasi va ruhi bilan musiqaga bo‘lgan ehtiyoj hosil bo‘lgan deb yozgan edi.

Shunday qilib olimlar, mutafakkirlar - musiqa nafaqat insonga samarali ta’sir etuvchi vosita balki o‘z mohiyati, jamiyatdagi maqsad va vazifalariga ko‘ra alohida bir fan sifatida tadbiq etishga davrlar o‘tib ularni tor fikrlarini ta’lim-tarbiyada tadbiq etilib, ta’kidlaganidek ommaviy xalq musiqa pedagogikasining vujudga kelishida asos bo‘ladi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1.Кушаев.И.А, Ахтамов.И.И «Педагогические основы традиционной профессионалной музыки (на примере искусства дастана)» ACADEMY научно-методический журнал ноябр-2020 Ст.59-62.

2.Кушаев.И.А, Ахтамов.И.И «Проблемы индивидуалных музыкалных занятий в вузах Узбекистана» ACADEMY научно-методический журнал №3(66)2021

3.IA. Kushaev «Musical pedagogical fundamentals of doston art» ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal 2020/10/10. 1061-1067

4.IA Kushaev «Music pedagogical dollars of doston art» International Engineering Journal for Research & Development 2020/12/10

5.Ilkhom Akhtamovich Kushaev «Bakhshi art schools and their performing features» Scientific reports of Bukhara State University 2020//3/3 Стр.295-299

6.Илһом Ахтамович Қўшаев «Мусиқа маданияти дарсларида халқ мусиқаси намуналаридан фойдаланишнинг аһамияти» Scientific progress 2021/1/5

7.ИФ Каюмов, М Жураева «Место музыки в воспитании духовно-нравственных качеств учащихся 5-7 классов общеобразователных школ» Проблемы педагогики 2020.3(48) Стр.17-19

8.QI Fayzullaevich «Culture and art values and aesthetics in formation factors» Web of Scientist: International Scientific Research Journal 2021/2/25

9.IF Kayumov «Values and aesthetic factors in the formation of culture and art» International Engineering Journal For Research & Development 2020/12/1

10. ИИЎ Ахтамов «Мақом анъанавий касбий мусиқа намуналарини ўрганишда овоз хусусиятлари» Scientific progress 2021/1/5.

11. Ibragim Fayzullaevich Kayumov.Xalq qo’shiqlari asoaida boshlang’ich sinf o’quvchilarning nutqiy malakasini o’stirish usullari. Scientific progress2021/03Б.635-640.

12. Ibragim Fayzullaevich Kayumov. Formation of composing art in uzbek music. Researchjet journal of Analysis and Inuentions.Volume 2,issue 12, december-2021. 61-65.

13.Ибрагим Файзуллаевич Каюмов. Санъатнинг турлари ва уларнинг тарбиявий ахамияти. Science And Education Volime 3, Issue 1 January 2022.849-854.

14. Ислом Илхом ўg‘ли Ахтамов. Мусиқа маданияти дарсларида халқ мусиқасининг ўрни. Science and education.Б.431-436.

15. Ходжаев Р. Р., Каримов О. И. Подготовка будущих учителя музыки. Тренировка на скрипке для рефлексации мышц //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 2. – С. 1419-1423.

16.Каримов О. И. Значение специфических особенностей и воспитателных возможностей узбекских народных инструментов //Academy. – 2020. – №. 3 (54). – С. 78-80.

17. Каримов О. И. Профессионалные музыкалные взгляды будущего учителя музыки //Вестник науки и образования. – 2020. – №. 22-2 (100). – С. 17-20.

18. Karimov O. J. I. Tanbur sozining paydo bo ‘lishi va milliy cholg ‘u ijrochiligidagi o ‘rni //Scientific progress. – 2021. – Т. 1. – №. 5. – С. 767-771.

19. Каримов О. И. Садриддин Айни-знаток и любител народной музыки //Вопросы науки и образования. – 2021. – №. 13 (138). – С. 21-24.

20.Норова Ш. У. РОЛ ВНЕШКОЛНОГО МУЗЫКАЛНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ МУЗЫКАЛНОЙ КУЛТУРЫ МОЛОДЕЖИ //IJODKOR O'QITUVCHI. – 2022. – Т. 2. – №. 21. – С. 10-15.

21. Норова Ш. У. Рол народной музыки в духовно-нравственном образовании студентов //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 855-859.

22. Хасанов Х. Р., Яхяева Ш. Ш. МЕТОДИКА ОРГАНИЗАЦИИ «ГРУППОВОГО ПЕНИЯ» В ПРЕПОДАВАНИИ «МУЗЫКАЛНОЙ КУЛТУРЫ» В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛНЫХ ШКОЛАХ //Science and innovation. – 2022. – Т. 1. – №. B2. – С. 165-168.

23. Хасанов Х. Р. НЕОПРЕДЕЛЕННЫЕ ФОРМЫ В МУЗЫКЕ //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 4. – С. 751-756.

24. Камолов Ш. Х., Бомуродов Ш. Ш. Педагогический характер студенческой молодежи и психологический подход //Academy. – 2021. – №. 3 (66). – С. 60-62.

25. Камолов Ш. Х. Приёмы и методы преподавания музыки в общеобразователной школе //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 602-607.

26.Ибодов У. Р. Способы обучения музыкалной грамоте на уроках музыкалной културы //Наука, техника и образование. – 2021. – №. 2-1 (77). – С. 65-68.

27.Ибодов У. Р. МУЗЫКАЛНЫЕ ФОРМЫ НА ОСНОВЕ ИНДИВИДУАЛНОЙ МОДЕЛИ КОМПОЗИЦИИ //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 4. – С. 236-241.

28.Каримов О. И., Шарипова С. Ш. К. Место искусства музыки в формировании идеалной личности человека в дошколном заведении //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 692-698.

29. Каримов О. И., Ahмедова Ф. И. Q. Айтим (вокал) асарлари мисолида qўшиq ўргатиш имкониятлари //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 899-910.